

Asia: VN/14995/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain 4 §:n ja liitteen muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Valtiovarainministeriö on pyytänyt Kilpailu- ja kuluttajavirastolta ("KKV") lausuntoa alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain 4 §:n ja liitteen muuttamista koskevasta hallituksen esitysluonnoksesta. Esitysluonnoksessa ehdotetaan, että viinin ja muiden käymisteitse valmistettujen alkoholijuomien valmisteveroa korotettaisiin keskimäärin noin yhdeksällä prosentilla. Lisäksi alkoholivero ehdotetaan sidottavaksi kuluttajahintaindeksin toteutuneeseen kehitykseen vuodesta 2026 alkaen. KKV kiittää mahdollisuudesta lausua ja toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Alkoholijuomien verotus on keskeinen alkoholipolitiikan väline, jonka avulla voidaan vaikuttaa alkoholin kulutukseen ja sitä kautta alkoholista yhteiskunnalle aiheutuviin haittoihin. Suomessa viimeisen noin 20 vuoden aikana toteutetut alkoholiveron korotukset ovat todennäköisesti osaltaan vaikuttaneet siihen, että alkoholin kulutusta ja alkoholihaittoja on onnistuttu viime vuosikymmeninä merkittävästi vähentämään.

KKV suhtautuu myönteisesti siihen, että alkoholin kulutusta ja alkoholihaittoja pyritään vähentämään vero-ohjauksen avulla. Tästä syystä myös alkoholiverotasojen indeksointia voidaan pitää perusteltuna. Alkoholivero on yksikkövero, jota on korotettava säännöllisesti, jotta sen ohjausvaikutus säilyisi.

KKV kehottaa kuitenkin arvioimaan, olisiko alkoholiverotuksen rakennetta mahdollista kehittää nykyisesti siten, että sen ohjausvaikutus olisi nykyistä suurempi ja että se kohtelisi erilaisia tuoteryhmiä nykyistä tasapuolisemmin. Erilaisia alkoholijuomia verotetaan tällä hetkellä Suomessa varsin eri tavoin juoman tyypistä ja alkoholipitoisuudesta riippuen. KKV katsoo, että käyttötarkoitukseltaan samanlaisten alkoholijuomien verotus tulisi olla lähtökohtaisesti mahdollisimman neutraalia, jottei verotuksella vääristettäisi kulutusvalintoja ja yritysten välistä

kilpailua. Voi kuitenkin olla perusteltua verottaa eri alkoholijuomia eri tavoin, jos juomien erilainen verokohtelu on tarpeen esimerkiksi kansanterveyden edistämiseen liittyvien tavoitteiden saavuttamisen näkökulmasta.

Alkoholin kulutus on viime vuosina jatkanut vähenemistä, mutta alkoholihaittojen väheneminen vaikuttaa sen sijaan hidastuneen tai jopa kokonaan pysähtyneen. Esimerkiksi alkoholiperäisiin syihin kuolleiden määrä laski vuosina 2007–2017 nopeassa tahdissa, mutta alkoholikuolleisuuden väheneminen on sittemmin pysähtynyt, ja vuonna 2023 alkoholiperäisiin syihin kuoli lähes 200 henkeä enemmän kuin vuonna 2017. [1] Viime vuosien kehityskulkua saattaa selittää alkoholikulutuksen polarisoituminen. On esimerkiksi mahdollista, etteivät paljon alkoholia kuluttavat ja eniten alkoholihaittoja kokevat henkilöt ole vähentäneet kulutustaan samaan tapaan kuin muu väestö. Tilastojen perusteella tiedetään, että esimerkiksi alkoholikuolleisuus on selvästi korkeampaa pienituloisissa väestöryhmissä kuin hyvätuloisten keskuudessa, ja että viime vuosien alkoholikuolleisuuden lisääntyminen on seurausta nimenomaan pienituloisten alkoholikuolleisuuden lisääntymisestä. [2]

Siten voidaan pohtia, olisiko alkoholiverotuksen rakennetta mahdollista kehittää siten, että sen ohjausvaikutus kohdistuisi nykyistä voimakkaammin paljon alkoholia kuluttavien ja alkoholihaittoja kokevien kulutukseen. Alkoholiverotuksen vaikutusta alkoholin kulutukseen eri väestöryhmissä on tutkittu vastikään Yhdysvalloissa. Saffer, Gehrsitz ja Grossman (2024) havaitsivat, että alkoholiveron korotukset vähensivät sekä suhteellisesti että absoluuttisesti enemmän paljon juovien ja kohtuullisesti juovien kulutusta kuin vähän juovien kulutusta. Heidän tulostensa perusteella veronkorotus johti pienituloisten alkoholijuomista maksamien hintojen nousuun, kun taas suurituloisemmat siirtyivät kuluttamaan aiempaa halvempia juomia, eikä heidän alkoholista maksamansa hinta noussut. [3] Vastaavia tuloksia on saatu myös Skotlannista, jossa otettiin käyttöön alkoholin minimihintasääntely. Minimihintasääntelyn havaittiin vähentävän erityisesti paljon kuluttavien ja pienituloisten alkoholinkulutusta. Myös minimihintasääntely nosti erityisesti pienituloisten alkoholista maksamaa hintaa. [4]

Muissa maissa saatuja tuloksia ei voi kuitenkaan välttämättä suoraan soveltaa Suomeen. Suomen alkoholiverotuksen rakenteen kehittäminen edellyttäisi sitä, että alkoholin kulutuksen hintajoustoja pystyttäisiin tutkimaan eri väestöryhmissä. Tämä edellyttäisi puolestaan yksilötason aineistoja suomalaisten alkoholin kulutuksesta, joita ei ole KKV:n käsityksen mukaan tällä hetkellä saatavilla tutkimuskäyttöön.

Kirsi Leivo Joel Karjalainen

Pääjohtaja Johtava asiantuntija

[1] Tilastokeskus / Kuolemansyyt, 11bx -- Alkoholiperäisiin syihin kuolleet tilaston peruskuolemansyyn, iän ja sukupuolen mukaan, 2005-2023. Päivitetty 28.11.2024.

[2] Ks. esim. Anttinen ym. (2024), s. 99–101. Anttinen, M., Buri, R., Heinonen, M., Karjalainen, J., Nyholm, S. & Sieppi, A. (2024). Vuoden 2018 alkoholilakiuudistuksen jälkiarvointi. Kilpailu- ja kuluttajaviraston Tutkimusraportteja 4/2024. Päivitetty 18.3.2025. Saatavilla osoitteessa <https://www.kkv.fi/tutkimus-javaikuttaminen/julkaisut/tutkimusraportit/vuoden-2018-alkoholilakiuudistuksen-jalkiarvointitutkimusraportteja-4-2024/>.

[3] Saffer, H., Gehrsitz, M. & Grossman, M. (2024). Do the Effects of Alcohol Excise Taxes Differ by Drinking Level and by Income Level? National Tax Journal 2024 77(4), s. 787–811, <https://doi.org/10.1086/732146>.

[4] O'Donnell, A., Anderson, P., Jané-Llopis, E., Manthey, J., Kaner, E., & Rehm, J. (2019). Immediate impact of minimum unit pricing on alcohol purchases in Scotland: controlled interrupted time series analysis for 2015-18. BMJ 2019;366:l5274, <https://doi.org/10.1136/bmj.l5274>.

Karjalainen Joel
Kilpailu- ja kuluttajavirasto